

Sociální poznávání (Social Cognition)

1. Historické souvislosti
2. Kognitivní stadia zpracování informací
3. Atribuční procesy

	Asocianistické modely	Konstruktivistické modely
Charakteristika	hypotet. kogn. jednotky (nody) spojené asociativními drahami	centrál. teoretické konstrukty jsou organizované celky
Historický zdroj	empirismus	racionalismus
Základ. otázka	Jak jsou vnímatelem kombinované elementy sociál. světa?	Jak vnímatel konstruuje představy o sociálním světě?
Role poznáv.	pasivní	aktivní
„Směr“ procesu	zdola - nahoru	shora - dolů
Způsob zpracování	analogie v práci počítače	aktivní mechanismy zpracování včetně motivačních a emoč. faktorů
Poznávací struktury	elementaristické, relat. neorganiz., kvalit. neměnné	holistické, integrované, kvalitativně proměnlivé
Poznávací procesy	Jednovýznamové (percepce, paměť operují nezávisle na aktivn. procesech myšlení)	aktivní, závislé na kontextu, nižší a vyšší pozn. procesy se prolínají
Důraz na	objekt poznání	subjekt poznání

Sociální schémata

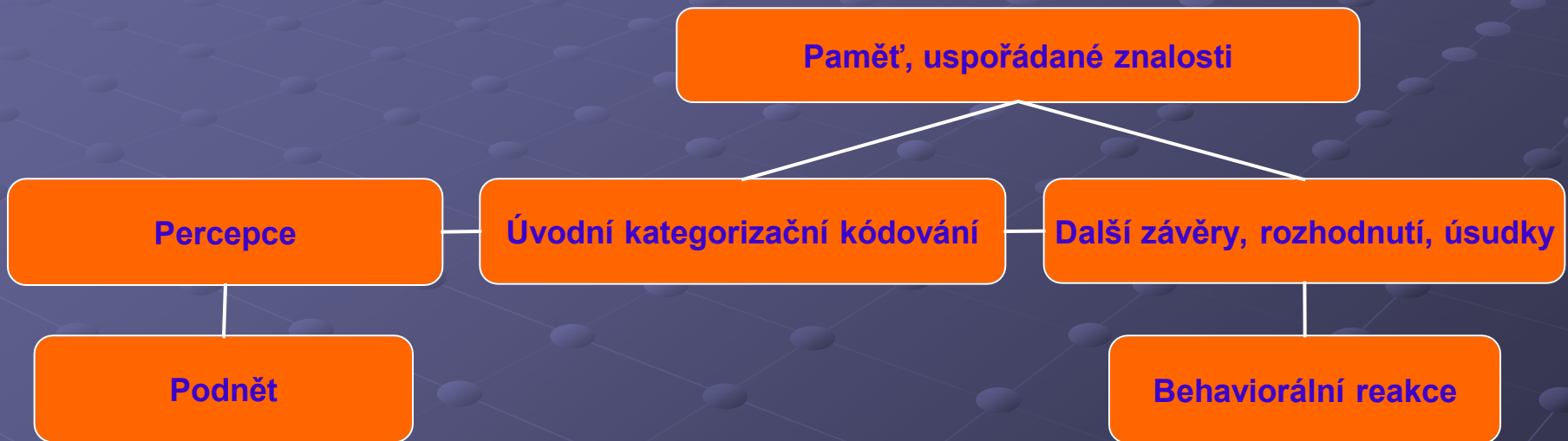
- ❑ **Schéma osoby** – poznatky o typickém nebo specifickém jedinci, poznatky o osobnostních vlastnostech a jejich propojení (implicitní teorie osobnosti), umožňuje kategorizovat
  - Prototyp** – mentální obraz typického příkladu určité kategorie lidí
- ❑ **Schémata sebe sama** – poznatky o nejdůležitějších charakteristikách, které se váží k mé osobě
- ❑ **Scénáře** – sekvence typických aktivit činností
- ❑ **Schémata sociálních rolí**
- ❑ **Schémata pro sociální skupiny** – stereotypy (autostereotypy, heterostereotypy)

Vývoj teorie sociálního poznávání

- 30. – 70. léta 20.stol. „měkké“ sociální poznávání
- Od 70. let „tvrdé“ sociální poznávání – napojení na modely a metodologii kognitivní psychologie
- Je rozdíl v poznávání sociálních objektů a jevů obecně?
Ne: Simon
Ano: Fiske, Taylor, Heider, Zajonc

Kognitivní stadia zpracování informací

Fiedler, K., Bless, H. (in Hewstone, M., Stroebe, W., 2006)

Zákonitosti procesu percepce

☛ Zákon selekce

☛ Efekt primárnosti

Solomon Asch

1. inteligentní, pracovitý, impulzivní, kritický, tvrdohlavý, závistivý
2. závistivý, tvrdohlavý, kritický, impulzivní, pracovitý, inteligentní

☛ Zákon interference

S. Asch (1946)

energický, jistý, hovorný, chladný, ironický, přesvědčivý

☛ Podvědomá hodnotící hlediska

Kódování a interpretace

- ❑ **Kódování** = procesy, které probíhají při proměně vnějšího podnětu ve vnitřní reprezentaci, vytváří se vztah nového podnětu k tomu, co už víme
- ❑ Percepce je v interakci s přístupnými kategoriemi. Přístupné jsou ty, které jsou používané **často** či **nedávno**.
Kategorie je seskupení dvou či více odlišitelných objektů, s nimiž se zachází podobně.
- ❑ **Efekt primingu - podněcování** (Higgins, Rohles, Jones, 1977)
– proces, ve kterém expozice podnětu (osoba či myšlenka) ovlivňuje interpretaci nové informace.
Priming stereotypů – jejich význam narůstá, čím je naše motivace ke zpracování informací nižší.
Stereotypy jsou sdílená přesvědčení o osobnostních rysech a chování členů skupiny.

Organizace dat v paměti

- Organizace informací je výrazně ovlivněna cíli.
- **Nekonzistentní zjištění** jsou zpracovávána do větší hloubky, zdola nahoru. Výhodu lze zaznamenat, pokud je dostatečná kapacita zpracovávat informace.
- **Konzistentní informace** je odvoditelná ze systematického řádu poznání, shora dolů.
- Většinou se vybaví informace, které jsou v souladu s našimi kategoriemi a stereotypy.

Usuzování

- ❶ **Úsudková heuristika** (Kahneman a kol., 1982) — postup získávání nových informací na základě empirických zkušeností. Cenou za rychlost a úspornost bývá zkreslení.
- ❷ **Heuristika dostupnosti**
- ❸ **Heuristika reprezentativnosti**
- ❹ **Efekt falešného konsenzu**
- ❺ **Simulační heuristika**

Vztah kognice a emocí

- Kongruence nálad
- Přemýšlení v opozici vůči faktům
- **Negativní emoční stavy** vedou k systematictějšímu zpracování informací než pozitivní emoční stavy.
- **Pozitivní emoční stavy** vedou k větší tvořivosti.

Teorie atribuce

■ **Fritz Heider, 1958 , Bernard Weiner , 1972, 1986**

potřeba koherentního porozumění světu

potřeba ovládat prostředí

potřeba predikce lidského chování

atribuční teorie = koncepční rámec postihující laický způsob, kterým si vysvětlujeme chování sebe sama a druhých lidí

vnitřní a vnější lokalizace příčin jevů

Teorie atribuce

Teorie korespondujícího usuzování,

Jones, Davis, 1965

3 faktory, které mají vliv na to, zda usuzujeme na osobnostní či situační příčiny:

- ☐ **hédonická relevance**
- ☐ **zaměřenost na osobu**
- ☐ **společenská žádoucnost**

Teorie atribuce

Kovariační teorie, Kelley, 1967, 1972

kritéria atribuce	konsenzus	distinktivnost	konzistence
podnět – příčinou je konkrétní podnět, který chování aktéra spouští (Příčinou je komikův komediální talent)	vysoký <i>Jiní lidé se mu taky smějí</i>	vysoká <i>Jana se komikům většinou nesměje.</i>	vysoká <i>Jana se tomuto komikovi vždy směje.</i>
osoba – příčina je v aktérovi (Příčinou je Janin smysl pro humor.)	nízký <i>Jiným lidem se tento komik nezdá směšný.</i>	nízká <i>Jana se směje většině komiků.</i>	vysoká <i>Jana se tomuto komikovi vždy směje</i>
okolnosti – příčinou je konkrétní kontext, jedinečnost situace (Musí být něco zvláštního na situaci)	nízký <i>Jiným lidem se tento komik nezdá směšný.</i>	vysoká <i>Jana se komikům většinou nesměje</i>	nízká <i>Jana se tomuto komikovi ještě nikdy nesmála</i>

Teorie atribuce

■ **Weiner (1972, 1986), Fiske, Taylor (1984),**
příčiny výsledků ve výkonových úlohách:

	Interní		Externí	
	Stabilní	Nestabilní	Stabilní	Nestabilní
Kontrolova- telné				
Nekontrolo- vatelné				

Teorie atribuce

■ **Weiner (1972, 1986), Fiske, Taylor (1984),**
příčiny výsledků ve výkonových úlohách:

	Interní		Externí	
	Stabilní	Nestabilní	Stabilní	Nestabilní
Kontrolova- telné	Typické úsilí			
Nekontrolo- vatelné				

Teorie atribuce

■ **Weiner (1972, 1986), Fiske, Taylor (1984),**
příčiny výsledků ve výkonových úlohách:

	Interní		Externí	
	Stabilní	Nestabilní	Stabilní	Nestabilní
Kontrolova- telné	Typické úsilí	Situační úsilí		
Nekontrolo- vatelné				

Teorie atribuce

■ **Weiner (1972, 1986), Fiske, Taylor (1984),**
příčiny výsledků ve výkonových úlohách:

	Interní		Externí	
	Stabilní	Nestabilní	Stabilní	Nestabilní
Kontrolova- telné	Typické úsilí	Situační úsilí		
Nekontrolo- vatelné	Schopnosti			

Teorie atribuce

■ **Weiner (1972, 1986), Fiske, Taylor (1984),**
příčiny výsledků ve výkonových úlohách:

	Interní		Externí	
	Stabilní	Nestabilní	Stabilní	Nestabilní
Kontrolova- telné	Typické úsilí	Situační úsilí		
Nekontrolo- vatelné	Schopnosti	Nálada, únava		

Teorie atribuce

■ **Weiner (1972, 1986), Fiske, Taylor (1984),**
příčiny výsledků ve výkonových úlohách:

	Interní		Externí	
	Stabilní	Nestabilní	Stabilní	Nestabilní
Kontrolova- telné	Typické úsilí	Situační úsilí	Tendence učitele	
Nekontrolo- vatelné	Schopnosti	Nálada, únava		

Teorie atribuce

■ **Weiner (1972, 1986), Fiske, Taylor (1984),**
příčiny výsledků ve výkonových úlohách:

	Interní		Externí	
	Stabilní	Nestabilní	Stabilní	Nestabilní
Kontrolova- telné	Typické úsilí	Situační úsilí	Tendence učitele	Neobvyklá pomoc jiných
Nekontrolo- vatelné	Schopnosti	Nálada, únava		

Teorie atribuce

■ **Weiner (1972, 1986), Fiske, Taylor (1984),**
příčiny výsledků ve výkonových úlohách:

	Interní		Externí	
	Stabilní	Nestabilní	Stabilní	Nestabilní
Kontrolova- telné	Typické úsilí	Situační úsilí	Tendence učitele	Neobvyklá pomoc jiných
Nekontrolo- vatelné	Schopnosti	Nálada, únava	Náročnost úlohy	

Teorie atribuce

■ **Weiner (1972, 1986), Fiske, Taylor (1984),**
příčiny výsledků ve výkonových úlohách:

	Interní		Externí	
	Stabilní	Nestabilní	Stabilní	Nestabilní
Kontrolova- telné	Typické úsilí	Situační úsilí	Tendence učitele	Neobvyklá pomoc jiných
Nekontrolo- vatelné	Schopnosti	Nálada, únava	Náročnost úlohy	Štěstí

Atribuční chyby

- Základní atribuční chyba (Ross, 1977)
- Efekt aktéra a pozorovatele (Jones, Nisbett, 1972)
- Efekt falešného konsenzu
- Sebeochranná atribuční tendence

Atribuční styly

Atribuční styl je tendence docházet k určitému druhu kauzálních závěrů v různých situacích a v různých dobách

🎯 Rotter, 1954

Internalitní

Externalitní

Atribuční styly

- Abramson, Seligman, Teasdale, 1978: **Depresivní atribuční styl** – příčiny negativních událostí jsou vnímány jako interní, globální a stabilní

	Interní		Externí	
	Stabilní	Nestabilní	Stabilní	Nestabilní
Globální	Nedostatečná inteligence	Únava	Testy jsou neobjektivní	Dnes je pátek 13.
Specifické	Nedostatečné matematické schopnosti	Matematika mě zrovna nebaví	Náš učitel užívá neobjektivní test	Špatně vytisknutý testový formulář